

چرا ارتباط روان‌شناسی و فلسفه گریزناپذیر است؟

از آنجا که فلسفه علم به طور عمده با سه مقوله موضوع علم، روش علم و هدف علم سر و کار دارد، ساختار اصلی کتاب «فلسفه علم روان‌شناسی» به بررسی موضوع، روش و هدف علم روان‌شناسی اختصاص یافته است.

از آنجا که فلسفه علم به طور عمده با سه مقوله موضوع علم، روش علم و هدف علم سر و کار دارد، ساختار اصلی کتاب «فلسفه علم روان‌شناسی» به بررسی موضوع، روش و هدف علم روان‌شناسی اختصاص یافته است.

به گزارش خیرگزاری مهر، در ترکیب عبارت «فلسفه علم روان‌شناسی»، فلسفه با یک علم در ارتباط قرار گرفته است. خسرو باقری در کتاب «فلسفه علم روان‌شناسی» کوشیده است نخست تصویری هرچند مقدماتی از فلسفه علم و رابطه آنها ارائه و سپس در خصوص فلسفه علم و فلسفه علم روان‌شناسی تعریفی ارائه دهد.

از آنجا که فلسفه علم، به طور عمده با سه مقوله موضوع علم، روش علم و هدف علم سروکار دارد، ساختار اصلی این اثر نیز با نظر به این سه مقوله در روان‌شناسی، به بررسی موضوع، روش و هدف علم روان‌شناسی اختصاص یافته است. فلسفه علم روان‌شناسی نشان می‌دهد که هیچ نظریه‌ای یارای آن را نداشته است که همه واقعیت روان انسان را بنمایاند. هر نظریه‌ای به هنگام ظهور، خیالی گرانمایه به ارمغان می‌آورد که در نگاه نخست بسیار نویدبخش است. با این حال، وقتی آن نظریه تحقق می‌یابد و در گستره واقعیت انسان قرار می‌گیرد، علاوه بر قوت‌ها، کاستی‌هایش نیز نمایان می‌شود.

مطالعه اثر «فلسفه علم روان‌شناسی» که حاصل سال‌ها تحقیق و تدریس نویسنده است علاوه بر دانشجویان رشته روان‌شناسی به سایر علاقه‌مندان به این حوزه نیز توصیه می‌شود. در اثر حاضر، فلسفه علم روان‌شناسی به منزله شاخه‌ای از فلسفه علم در نظر گرفته شده است. از آنجا که فلسفه علم به طور عمده با سه مقوله موضوع علم، روش علم و هدف علم سر و کار دارد، ساختار اصلی اثر حاضر نیز با نظر به این سه مقوله در روان‌شناسی، به بررسی موضوع، روش و هدف علم روان‌شناسی اختصاص یافته است.

فهرست این کتاب عبارت است از:

فصل اول: فلسفه علم و رابطه آن دو

فصل دوم: فلسفه علم و فلسفه علم روان‌شناسی

فصل سوم: از حالات روان‌تنی تا آگاهی

فصل چهارم: ضمیر ناخودآگاه همچون موضوع روان‌شناسی

فصل پنجم: ساختار ذهن همچون موضوع روان‌شناسی

فصل ششم: تکوین و ساختار ذهن همچون موضوع روان‌شناسی

فصل هفتم: رفتار همچون موضوع روان‌شناسی

فصل هشتم: شناخت همچون موضوع روان‌شناسی

فصل نهم: پدیده‌های عصب روان‌شناختی همچون موضوع روان‌شناسی

فصل دهم: روش‌رون بینی آزمایشگاهی وونت

فصل یازدهم: روش مشاهده رفتاری

فصل دوازدهم: روش تجربی و منطق در روان‌شناسی تکوینی

سخن آخر: آینده روان‌شناسی

روانشناسی جدید از آغاز پیدایش خود در اواخر سده نوزدهم و به ویژه طی سده بیستم تاکنون، علاوه بر تلاش برای فراهم آوردن یافته‌های علمی مربوط به قلمرو خود، در پی آن نیز بوده است که هویت خود را مشخص کند. این تعیین هویت در گرو مواجهه با پرسشهایی از این دست بوده است:

آیا روان‌شناسی، علمی تجربی است؟

موضوع مورد بررسی روان‌شناسی چیست؟

موضوع مورد نظر در روان‌شناسی را یا چه روشی باید مطالعه کرد؟

چه کاربردهایی از روان‌شناسی می‌توان انتظار داشت؟

توجه به پرسشهای فوق نشان می دهد که چرا ارتباط روان شناسی و فلسفه گریزناپذیر بوده است. فلسفه، هم در معنای سنتی آنکه با مسائلی همچون مسائل هستی شناختی سروکار داشته و هم در شکل جدیدتر فلسفه علم، مخاطب مناسبی برای روان شناسی بوده است، اما ارتباط روان شناسی جدید با فلسفه به معنای سنتی آن به این دلیل اجتناب ناپذیر بوده که این جریان روان شناسی با پرسشهای هستی شناختی، از این دست سر و کار داشته است:

آیا روان موجودیتی غیر مادی دارد؟

آیا روان همان ماده است (روان یا ذهن = مغز)؟

آیا می توان گفت که روان از ماده و در جریان فعل و انفعال های مادی، به ظهور می رسد، اما ویژگی های غیرمادی می یابد؟

پرداختن به این گونه پرسشها که برای هویت یابی علم جدید روان شناسی ضروری به نظر می رسد، نشان می دهد که گفت وگویی میان روان شناسی و فلسفه اجتناب ناپذیر بوده است. از سوی دیگر ارتباط روان شناسی با چهره جدید فلسفه، یعنی فلسفه علم نیز که به خود در قرن بیستم در جریان نشو و نما قرار داشته، ضروری و اجتناب ناپذیر بوده است.

کتاب فلسفه علم روان شناسی تألیف خسرو باقری استاد تمام فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه تهران در سال ۱۳۹۸ به همت سازمان مطالعه و تدوین کتاب علوم انسانی دانشگاه ها به بهای ۱۷ هزار تومان منتشر شده است.